

การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด
จังหวัดเพชรบุรี ต่อการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

The participation of people towards the Development of Agricultural Tourism
in Thamrong Sub-district in Banlad District, Phetchaburi Province

ดร.ณิธิ พิทยะปูลุก¹ วรณิศา สีฟ้า² ณัชชานุช พิชิตธนารัตน์³

E-mail: darunee608@gmail.com

โทรศัพท์ 089-2625335

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำรงค์ต่อการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ เป็นไปอย่างยั่งยืน โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และ เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อาศัยอยู่ ในตำบลถ้ำรงค์ จำนวน 358 คน และเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ตำบลถ้ำรงค์ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรี โดยแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ของชุมชนจะเกี่ยวข้องกับวิถีเกษตรกรรม ซึ่งในการพัฒนาพื้นที่ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวในชุมชนเข้ามา มีส่วน ร่วมก็จะช่วยให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน ซึ่งจากการสำรวจการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำรงค์ ที่มีต่อการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 เมื่อพิจารณา รายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.61 2) การ มีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.37 3) การมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบและบำรุงรักษา อยู่ในระดับ ปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.34 4) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.31 5) การมีส่วนร่วมในการ วางแผน อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.30 และ 6) การมีส่วนร่วมในการลงทุน อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.18

แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ตำบลถ้ำรงค์จึงสามารถกระทำได้หลายรูปแบบ อาทิ การ จัดทำเวทีประชาคม เพื่อระดมความคิดเห็นของประชาชนในตำบลถ้ำรงค์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวให้ เป็นไปในทิศทางที่ชุมชน ต้องการและสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชน การจัดตั้งคณะทำงานที่รับผิดชอบดำเนินงานด้านการพัฒนาพื้นที่เพื่อ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ให้แก่คนในชุมชน อาทิ การศึกษาดูงาน การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

^{1, 2, 3} อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Abstract

The purpose of this research were to study and development the participation of people in Thamrong Subdistrict Administration Organization towards the development of Agricultural Tourism. This research uses mix methodology between quantitative research and qualitative research. Questionnaires were used as a quantitative research tool to collect data from 358 people who live in Thamrong Sub-district. The qualitatively use in-depth interviews and focus group from who related to the development of agricultural tourism.

The study indicated that Thamrong Sub-district is considered a major tourist attraction of Phetchaburi Province. The majority of the community's attractions are related to agriculture. In the development of the area to become a tourist attraction, if people in the community participate, it will help the development to be sustainable. From the survey of people participation in Thamrong Sub-district Administrative Organization On the development of areas for agricultural tourism, found that participation was at a moderate level. The average value is 3.35 and considering each aspect, sort the average value from descending as follows: 1) Participation in receiving benefits at a high level, average 3.61 2) participation in evaluation at a moderate level, with an average of 3.37 3) participation in responsibility and maintenance at a moderate level, average 3.34 4) participation in action a moderate level, average 3.31. 5) Participation in planning at a moderate level, average 3.30 and 6) participation in investment at a medium level, average 3.18.

Guidelines for the development of public participation in the area of Tham Rong Sub-district can be done in many forms such as creating a community forum. To mobilize opinions of people in Tham Rong Subdistrict to develop tourism in the direction that the community needs Consistent with the traditional way of life of people in the community. Establishment of a working group responsible for the area development for agro-tourism. And promote activities that contribute to the exchange process of learning about tourism Agro-tourism for people in the community.

Keywords: Participation , Agricultural Tourism

ความเป็นมาของปัญหา

เกษตรกรรมถือเป็นอาชีพดั้งเดิมของคนไทย โดยจะเห็นว่าที่ผ่านมามีการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยมีทิศทางการเจริญเติบโตที่มีการเกษตรเป็นรากฐานที่สำคัญด้วยวิธีการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่รวมทั้งวิถีวัฒนธรรมทางสังคม ซึ่งเป็นอารยธรรมที่ได้รับการสั่งสมและสืบทอดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง วัฒนธรรมด้านการเกษตรของไทยเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งของประเทศไทยเนื่องจากประเทศไทยมีพื้นที่ที่เหมาะสมตลอดจนมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่หลากหลาย ประชาชนภายในประเทศสามารถดำรงชีพได้ด้วยการทำเกษตรกรรมผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นทางการเกษตรที่มีการสั่งสมมาอย่างยาวนาน นอกจากนี้ยังมีการนำหลักแนวคิดต่างๆ มาปรับใช้ อาทิ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกษตรกรรมมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างมีความสุขบนฐานของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง นอกจากนี้เกษตรกรมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการผลิตพืชผักผลไม้ และการเลี้ยงสัตว์ได้อย่างมีคุณภาพและสามารถผลักดันให้ผลผลิตทางการเกษตรเหล่านั้นเป็นสินค้าส่งออกหรือเป็นครัวระดับโลกได้อย่างภาคภูมิใจ และในปัจจุบันยังพบว่ามีความคิดเกี่ยวกับการนำเอาวิถีชีวิตของเกษตรกรรมหรือทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีมาผสมผสานร่วมกับการจัดการท่องเที่ยวโดยทำออกมาในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอีกด้วย

กิจกรรมหรือรูปแบบการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้ผลิตได้พบปะกันโดยตรงลูกค้าสามารถสัมผัสการเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ได้อย่างใกล้ชิด การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro-tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นำกิจกรรมการเกษตรมาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ทางการเกษตรและชื่นชมทัศนียภาพที่โดดเด่นของชนบท บางครั้งมีลักษณะเช่นเดียวกับการท่องเที่ยวชนบท (rural tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งในกระบวนการพัฒนาชนบทเป็นการเชื่อมโยงระหว่างการเกษตรและการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและการจัดสรรผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลัง

พัฒนา เนื่องจากการเกษตรยังเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาชนบท การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีลักษณะเด่นคือการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ วิธีการดำรงชีวิตของเกษตรกรที่มีการผสมผสานกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนถึงการที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวในชุมชนเกษตรเพื่อการเรียนรู้และศึกษาหาประสบการณ์ความรู้ในเรื่องของการเกษตรกรรมนับได้ว่าเป็นการท่องเที่ยว อีกรูปแบบหนึ่งที่ได้ทั้งความเพลิดเพลินและความรู้ นำกลับไปประยุกต์ใช้หรือประกอบอาชีพได้ เนื้อหาอื่นใด นี่คือการได้หวนกลับไปค้นหา เรียนรู้ เข้าใจ ภาคภูมิใจกับอาชีพเกษตรกรรมรากฐานของแผ่นดินไทยที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่าภายใต้แนวคิด ปรัชญา องค์ความรู้ ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเกษตรกรไทยได้สัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท ชนบทธรรมชาติ วัฒนธรรมนิยม ประเพณี รูปแบบกิจกรรม และการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่หลากหลายรวมทั้งวิถีดั้งเดิมจนถึงการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ท่ามกลางทัศนียภาพธรรมชาติที่สวยงาม บริหารจัดการโดยเกษตรกรเอง

ตำบลถ้ำรงค์ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ทางด้านเกษตรที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรี สืบเนื่องจากการที่ตำบลดังกล่าวมีการรวมกลุ่มทางการเกษตรเป็นวิสาหกิจชุมชน กลุ่มอาชีพ และศูนย์การเรียนรู้ทางด้านวิถีเกษตรกรรม ไม่ว่าจะเป็นสวนตาลลุงถนอม แหล่งเรียนรู้ อนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาตาลโดนด โดยตาลโดนดถือเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ประจำจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งปัจจุบันกลายมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อชมวิถีแห่งตาล ชมกิจกรรม การเล่น เกี่ยวกับตาลหลากหลายรูปแบบอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีพืชไร่สวนผสมของลุงน้อย เกษตรกรที่ได้ให้น้อมนำทฤษฎีไร่นาสวนผสมและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาใช้ในการปลูกพืชไร่พืชสวนแบบผสมผสาน โดยในพื้นที่กว่า 12 ไร่ของลุงน้อยจะปลูกพืชผักผลไม้ต่าง ๆ เช่น ชมพู่มันธุ์เพชรสายรุ้ง กัญชวยหอมทอง มะละกอ มะพร้าว เป็นต้น โดยการทำไร่นาสวนผสมของลุงน้อยนั้นจะมีจุดเด่นคือ การใช้สารสกัดจากธรรมชาติแทนสารเคมี รวมทั้งการมีบ่อน้ำที่เพียงพอและแบ่งพื้นที่อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ลุงน้อยยังใช้ความรู้สาขาอื่น ๆ และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการผลิต

และจัดการ เช่น คัดค้านการทำบ้านใดเหล็กแทนไม้พะองป็นต้น ตาล จัดการระบบการเงินด้วยการทำบัญชีครัวเรือน และการ ทำการตลาด ซึ่งปัจจุบันสวนลุงน้อยก็กลายมาเป็นอีกหนึ่ง แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สำคัญของตำบลถ้ำรงค์ ซึ่ง องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำรงค์ก็ได้มีการส่งเสริมให้คนใน ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง โดยนำการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมาเป็น แนวทางหนึ่งในการพัฒนาและส่งเสริมให้คนในชุมชนมีรายได้ จากอาชีพดั้งเดิมคือเกษตรกรรม รวมไปถึงสร้างรายได้จาก การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิต ของคนในชุมชน โดยแนวทางการพัฒนาที่จะนำมาซึ่งความ ยั่งยืนนั้นก็คือการสร้างการมีส่วนร่วมให้คนในชุมชนได้เข้าร่วม ในการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการเข้าไปศึกษาเพื่อหาแนวทาง ในการสร้างและพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัด เพชรบุรี ต่อการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำรงค์ต่อการพัฒนาพื้นที่เพื่อการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตร
2. เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ พัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในเขตองค์การบริหาร ส่วนตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย
การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ผู้วิจัยจึงแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้
(1) ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการท่องเที่ยว ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวชุมชน จำนวน 9 คน

(2) ผู้บริหารและบุคลากรขององค์การบริหารส่วน ตำบลถ้ำรงค์ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการท่องเที่ยว จำนวน 4 คน

(3) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 358 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

(1) แบบสอบถาม เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำรงค์ต่อการ พัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

(2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structure in-depth interview) เพื่อสอบถามถึงการเข้ามา มี ส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อกิจกรรมหรือการดำเนินการที่ เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การพัฒนาพื้นที่เพื่อการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

(3) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (focus group) ประกอบไปด้วยประเด็นคำถามเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการ พัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ร่วมกันระดมความคิด เห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคนใน ชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้ การพัฒนาเกิดความยั่งยืน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งลง พื้นที่สำรวจเบื้องต้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำเครื่องมือวิจัย สำหรับการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบสอบถาม

(2) นำเครื่องมือการวิจัยที่ได้ไปตรวจสอบคุณภาพ กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และทำการปรับแก้ตาม คำแนะนำ

(3) นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบและแก้ไข ไป เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

(4) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อ จัดทำรายงานผลการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การ ตรวจสอบ ความถูกต้องและคัดเลือกเอาแบบสอบถามและเมื่อ

ตรวจสอบเรียบร้อยแล้วจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic induction) (สุภางค์ จันทวานิช, 2552: 130-133 และ เอื้อมพร หลินเจริญ, 2555 : 25-26) โดยตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตองค์การบริหาร ส่วนตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ต่อการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แล้วนำข้อมูลที่ได้มา เขียนบรรยาย

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำรงค์ต่อการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 2) พัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สรุปผลการศึกษาดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี จำนวนทั้งสิ้น 358 คน ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 69 อายุอยู่ระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 123 คิดเป็นร้อยละ 34.40 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 43.00 ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 34.90 มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 40.20 และอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลถ้ำรงค์มานานกว่า 31 จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 57.80

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จากผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรีต่อการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.61 โดยมีส่วนร่วมมากที่สุดเนื่องจากมองว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.81

2. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.37 โดยส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.44

3. การมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบและบำรุงรักษา อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.34 โดยส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อยบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในชุมชน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.66

4. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.31 โดยส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการสร้างและส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มต่างๆ ในชุมชน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.54

5. การมีส่วนร่วมในการวางแผน อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.30 โดยส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมการประชุม การทำประชาคม เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทางการเกษตร อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.63

6. การมีส่วนร่วมในการลงทุน อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.18 โดยส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา ซ่อมแซม พื้นฟู สถานที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวก (เช่น ถนน บริเวณริมถนน ปอน้ำ เป็นต้น) ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.41

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาได้จากการสนทนากลุ่ม (focus group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในตำบลถ้ำรงค์ พบว่า พื้นที่ตำบลถ้ำรงค์ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรี โดยแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการเกษตรสามารถที่จะพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อไป โดยในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการที่จะพัฒนาพื้นที่ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้นั้น คนในชุมชนก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการลงทุน ลงแรงเพื่อปรับสภาพภูมิทัศน์ของพื้นที่ให้เหมาะสมโดยทำด้วยความเต็มใจในลักษณะของจิตอาสา เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนผ่านเวทีประชาคมที่จัดขึ้นโดยองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำรงค์หรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรมโดยเริ่มตระหนักว่าการท่องเที่ยวจะนำมาซึ่งรายได้เมื่อมีรายได้เกิดขึ้นก็มีการกระจายผลประโยชน์ไปยังกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำรงค์ สามารถกระทำได้หลายรูปแบบ อาทิ

1. การจัดทำเวทีประชาคม เพื่อระดมความคิดเห็นของประชาชนในตำบลถ้ำรงค์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางที่ชุมชนต้องการ สอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชน
2. จัดตั้งคณะทำงานที่รับผิดชอบดำเนินงานด้านการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
3. จัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้แก่คนในชุมชน

อภิปรายผล

พื้นที่ตำบลถ้ำรงค์ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรี โดยนักท่องเที่ยวมักนิยมมาท่องเที่ยวพร้อมกับเรียนรู้ในวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนตำบลถ้ำรงค์ นั่นก็คือ วิถีเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของคนในพื้นที่

นอกจากนั้นยังพบว่าในตำบลถ้ำรงค์ยังมีกลุ่มอาชีพที่เน้นการแปรรูปสินค้าจากพืชผลทางการเกษตร มีกลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวชุมชนตำบลถ้ำรงค์ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ในตำบลถ้ำรงค์ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสอดคล้องกับการวิจัยของ พิทักษ์ ศิริวงศ์ และคณะ (2559) ที่ได้ไปศึกษาสภาพโดยทั่วไปและประเมินศักยภาพในการจัดการชุมชนในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิม ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรีที่มีความเป็นเอกลักษณ์ทางด้านศาสนาและวิถีชีวิต ซึ่งวิถีชีวิตดั้งเดิมคือการเกษตรและการปศุสัตว์ ลักษณะของชุมชนเป็นชุมชนการเกษตรที่สมบูรณ์มีโครงสร้างพื้นที่ที่เอื้ออำนวยให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้เป็นอย่างดี คล้ายกับพื้นที่ในตำบลถ้ำรงค์ โดยในการพัฒนาพื้นที่ของตำบลถ้ำรงค์ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้มีความยั่งยืนนั้น ปัจจัยที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การยึดถือวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชุมชนไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เทพกร ณ สงขลา (2556) ที่ได้ศึกษารูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน ในอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มองว่าการสร้างความยั่งยืนให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนได้นั้นจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการทรัพยากรเกษตรที่เน้นกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการเกษตร งานวิจัยของ มาลินี หาญยุทธ (2551) ที่ได้ทำการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษาตำบลไร่หลวง อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน และงานวิจัยของ Blatchford E. (1994) ได้ศึกษาการทำงานร่วมกันเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนซึ่งผลการศึกษาพบว่า ความร่วมมือกันระหว่างบุคคลกับสังคมชุมชนถือเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนา

การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ต่อการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ส่วนการมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบและบำรุงรักษา การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการ

วางแผน และการมีส่วนร่วมในการลงทุน อยู่ในระดับปานกลาง

การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการที่จะพัฒนาพื้นที่ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้นั้น คนในชุมชนก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการลงทุน ลงแรงเพื่อปรับสภาพภูมิทัศน์ของพื้นที่ให้เหมาะสมโดยทำด้วยความเต็มใจ ในลักษณะของจิตอาสา เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนผ่านเวทีประชาคมที่จัดขึ้นโดยองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำรงค์หรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรมโดยเริ่มตระหนักว่าการท่องเที่ยวจะนำมาซึ่งรายได้ เมื่อมีรายได้เกิดขึ้นก็มีการกระจายผลประโยชน์ไปยังกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน

ปัญหาและอุปสรรคของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งในส่วนของการลงทุน การวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล การร่วมรับผิดชอบ และการร่วมรับผลประโยชน์ พบว่า ส่วนใหญ่เกิดจากความแตกต่างทางความคิด มุมมองและทัศนคติของคนในชุมชนที่ไม่ตรงกัน

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำรงค์ สามารถกระทำได้หลายรูปแบบ อาทิ การจัดทำเวทีประชาคม เพื่อระดมความคิดเห็นของประชาชนในตำบลถ้ำรงค์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางที่ชุมชนต้องการ สอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชน การจัดตั้งกลุ่ม/คณะทำงานที่จะมารับผิดชอบดำเนินงานด้านการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้แก่คนในชุมชน

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในตำบลถ้ำรงค์ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าประชาชนในตำบลถ้ำรงค์ได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการลงทุน ลงแรงเพื่อปรับสภาพภูมิทัศน์ของพื้นที่ให้เหมาะสมโดยทำด้วยความเต็มใจในลักษณะ

ของจิตอาสา เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนผ่านเวทีประชาคม มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรม การประเมินผล การดูแลรักษา ตลอดจนการรับผลประโยชน์ เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่เป็นไปอย่างยั่งยืน โดยผลการสำรวจการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำรงค์ที่มีต่อการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ที่ดีคือ อยู่ในระดับปานกลางและมาก ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ตำบลถ้ำรงค์ให้มากขึ้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงสามารถกระทำได้หลายรูปแบบ อาทิ การจัดทำเวทีประชาคม เพื่อระดมความคิดเห็นของประชาชนในตำบลถ้ำรงค์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางที่ชุมชนต้องการ สอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชน การจัดตั้งคณะทำงานที่รับผิดชอบดำเนินงานด้านการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้แก่คนในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในตำบลถ้ำรงค์เริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเท่านั้น ในมุมมองของประชาชนหากการท่องเที่ยวนั้นก่อให้เกิดรายได้คนในตำบลก็พร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ทว่าช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมยังไม่ชัดเจน ไม่เพียงพอ ไม่ทั่วถึง อาทิ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเหล่านี้จำเป็นต้องกำหนดวิธีการ ช่องทางแนวทางในการที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้ได้มากยิ่งขึ้น

2. การสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญต่อกระบวนการมีส่วนร่วม ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะมีการสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่มากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การอบรมให้ความรู้ หรือกิจกรรมใดๆ ก็ตามที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

3. การทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ สร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคประชาชน และควรเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนในพื้นที่ตำบลถ้ำรงค์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยนำแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมไปดำเนินการแล้วสำรวจดูว่าประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากขึ้นหรือไม่ และมีการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงาน/กลุ่มที่ดำเนินการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

เอกสารอ้างอิง

พิทักษ์ ศิริวงศ์. (2559). **การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการชุมชน แบบมีส่วนร่วมเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีอัตลักษณ์ในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิม**. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). กรุงเทพฯ.

เทพกร ณ สงขลา. (2556). **รูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืนในอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช**. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเกษตรเขตร้อน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มาลินี หาญยุทธ. (2551). **รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษาตำบลนาไร่หลวง อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน**. วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาการพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

เอื้อมพร หลินเจริญ. (2555). **เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ**. วารสารการวัดผลการศึกษา. ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Norman K. Denzin. 1987. **The research act**. edition 2nd. New York : McGRAW-HILL Book Company.